

TEKİRDAĞ KENTİNDE DONATI ELEMANLARININ PEYZAJ MİMARLIĞI AÇISINDAN İRDELENMESİ

Elif Ebru ŞİŞMAN, Lerzan YETİM

Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Peyzaj Mimarlığı Bölümü, TEKİRDAĞ Tel:0282 2931442-263,
e-mail: elifebru2@hotmail.com

Alınış : 17.06.2003

Kabul edilmiş : 05.01.2004

Özet: İnsanlar, yaşamlarını devam ettirebilmek amacıyla doğal çevreye olduğu kadar yapay bir çevreye de ihtiyaç duymaktadırlar. Yapay çevrenin oluşturulmasında önemli katkısı olan donatı elemanları kent dokusu içinde yer alan ürünlerin önemli bir bölümünü oluşturmaktadır. Donatı elemanları, kent öğelerinin bir bölümü olup insanın kent yaşamı ve toplumsal yaşam biçimi arasındaki iletişimi sağlayan ürünlerdir. Bu çalışmada Tekirdağ kent merkezinde yer alan donatı elemanları irdelenmiş, mevcut durumları saptanmış ve peyzaj mimarlığı tasarım ilkeleri doğrultusunda dikkate alınması gerekli öneriler sunulmuştur.

Anahtar kelimeler: Kent, donatı elemanları, peyzaj tasarımı, Tekirdağ

An Examination of Urban Furniture of Tekirdağ on The Point of View Landscape Architecture

Abstract: Men need not only natural environment in order to continue his life but also an its artificial. Urban furniture are important products which helps formed of man made environment. Urban furniture are the products which communicate between public and individual life style in urban life. In this paper, the urban furniture in Tekirdağ are studied and its present situations, are determined and the precautions which should be taken as regard the landscape architecture rules are presented.

Key words: Urban, urban furniture, landscape design, Tekirdağ

Giriş

Kentler insanların barınma, eğitim, sağlık, ticaret, kültür gibi gereksinimini karşılayan yapılar yanı sıra spor, eğlence ve genelde rekreasyon gereksinimlerini karşılamak üzere açık ve yeşil alanların varlığı ile kimlik ve kalite kazanır. Uygarlık derecesi, kültür yapısı, yaptırımların etkisi ya da ekonomik yapı farklılıkları değişiklikler doğurur. İşte kentte toplumsal yaşamın nitel ve nicel yoğunlaşması sonucu doğan gereksinimler donatımları oluşturur [Bakan ve Konuk, 1987].

Toplumlar arasında giderek gelişen iletişim ve çeşitli akımların toplumları karşılıklı etkilemesi sonucunda, nesne kullanımına ilişkin uygulamalarda farklılıklar gittikçe azalmaktadır. Toplumlar karşılıklı olarak birbirini etkilemekte, bunun doğal bir sonucu olarak da donatı elemanlarının tasarımı ve kitlesel üretimi yanı sıra, farklı ülkelerde pazarlanması farklı kentlerde benzer görüntüler oluşmasına neden olmaktadır. Oysa kentin kendine özgü doğal, tarihi ve kültürel yapısını yansıtan düzenlemeler yapılarak kentlere kimlik kazandırılmalı veya kent kimlikleri yaşatılmalıdır.

Donatı Elemanlarının Tanımı

Kent mobilyası deyimi, 1980 yılından buyana ülkemizde tasarımcılar, peyzaj mimarları, mimarlar ve çevre bilimciler tarafından kullanılmaya başlanmıştır.

Açık alan düzenlemelerinde kullanılan elemanlar, çeşitli çalışmalarda farklı isimler altında tanımlanmıştır. Kent mobilyası yerine kent donatı elemanları, kent aksesuarları, çevre düzenleme öğeleri gibi değişimler de kullanılmakla birlikte bunların anlamları farklıdır. Kent donatı elemanları deyimi, altyapıyla ilişkili iken, çevre düzenleme öğeleri daha çok peyzaj ağırlıklıdır, kent aksesuarları ise sadece dekoratif öğeleri kapsayan bir anlam taşımaktadır.

Kentsel kamusal mekanlar her kentlinin serbestçe girip kullandığı, kent insanlarının birbirleriyle karşılaştıkları kamuya ait mekanlar olup bu mekanlarda insanlara özel bazı objeler kullanılmaktadır. Bunlar “**kentsel mobilyaları**” oluşturur [Çubuk, 1991].

Günümüzde yaşamımız için gerekli olan değişik nitelik ve nicelikteki işlevlere yanıt verebilecek bazı gereçler “**kent mobilyaları**” olarak tanımlanmaktadır [Banu, 1991].

“Yaşadığımız çevrede; sokak, yol cadde ve meydanlar ile rekreasyon amaçlı genel ya da özel kullanım alanlarında yer verilen, konforun ve çevre kalitesinin göstergesi durumundaki oturma, barınma, korunma, kuşatma, ulaşım, danışma, aydınlatma, iletişim, betimleme, oyun ve spor gibi temel fonksiyonları destekleyip güçlendiren, toplumsal yaşamı kolaylaştırıp kullanıcıların beğenilerini kazanan peyzaj elemanları “**kentsel donatı**” olarak adlandırılır” [Başal ve Ark., 1997].

Kent mobilyalarının kullanımındaki amaç, görsel zenginlik, dayanıklılık, yüzeylerde dokusal zenginlik, plastik değerlerin kolayca sağlanmasıdır. Tasarımda önemli olan husus; ülkeler, bölgeler arası kültür, yaş ve cinsiyet farklılıklarını ortadan kaldırmak ya da getirdikleri sorunları ortak çözüme ulaştırmaktır [Banu, 1991]. Genel olarak donatı elemanlarında bulunması gereken özellikler şöyle sıralanabilir;

- Ergonomi ve çeşitli fiziksel özellikleri açısından belli standartlara uygun olmalı,
- Tasarımlarında fonksiyonel ve estetik özellikler dikkate alınmalı, aynı zamanda olabildiğince özgün tasarımlar olmalı,
- Taşınabilirlik, monte edilebilirlik ve yedek parçaların bulunabilmesi açısından uygun olmalı,
- Bakımı kolay olmalı veya fazla bakım gerektirmemeli,
- Çabuk bulunabilmeli, sağlam olmalı,
- Vandalizme dayanıklı olmalıdır [Başal ve Ark. 1993 ve 1997; Güney ve Ark. 1996’ dan değiştirilerek].

Donatı Elemanlarının Sınıflandırılması

Küçükerman (1986)’a göre donatı elemanları aşağıdaki çizelgeden de görüldüğü gibi iki başlık altında toplanmaktadır.

Donatı elemanlarının sınıflandırılması [Küçükerman, 1986’ dan değiştirilerek]

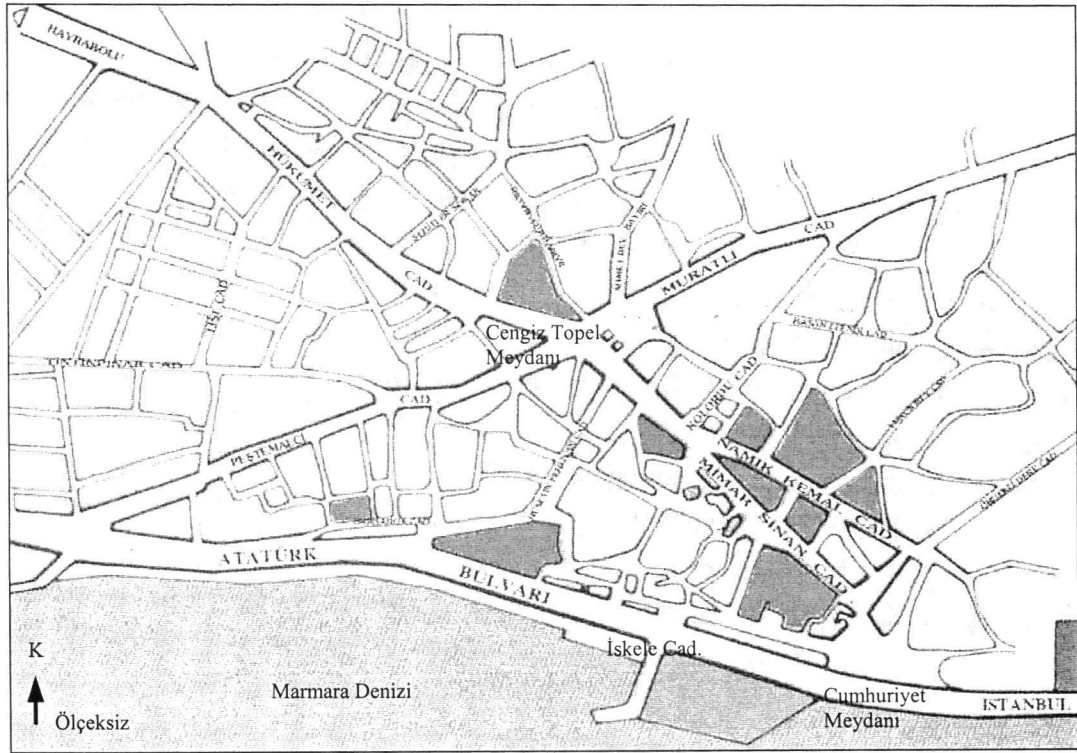
Alt Yapıya Bağlı Donatı elemanları	Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı elemanları
Yol Aydınlatıcıları	Döşeme Elemanları
Alan Aydınlatıcıları	Geçici Trafik Lambaları, Trafik İşaretleri
Telefon Kabinleri	Yaya Bariyerleri
Parkmetreler	Reklamlar, Posterler
Trafik Lambaları ve Aydınlatmalı Trafik Kolonları	Sokak Levhaları, Numaralar, Ticari Tabelalar
Çeşmeler	Gölgelikler Tenteler
Satış Birimleri	Bayrak, Flama Direkleri
Alt Yapı Tesisleri Bakım Kapakları	Çiçeklikler
Meydan Saatleri	Caydırıcı Sınırlayıcılar
Otobüs Durakları	Yönlendiriciler, Yer Belirleyiciler
İzgaralar	Çöp Kutuları
Aydınlatmalı Kolonlar	Oturma Elemanları
Bilet Otomatları	Oyun Alanı Elemanları

Donatı elemanları, kullanımlarındaki işlevlerine göre ise; koruma, bilgi verme, işaret verme, süsleme, barındırma, eğlenme, oyun, dinlenme, satış ya da alış veriş amaçlı olarak sınıflandırılabilir.

Donatı elemanları kentlere kimlik kazandıran önemli objelerdir. Kent dokusunda bu objelerin hatalı seçimi ve kullanımı kargaşaya neden olmakta ve görsel kirlilik yaratmaktadır. Bu nedenle bu objelerin seçimi ve kullanımında kent kalitesinin yükseltilmesi ve modern kent görünümü yaratılması hedeflenmelidir. Bu çalışmada, donatı elemanlarının önemi ve işlevi vurgulanarak kent kimliğine kazandırdığı olumlu ve olumsuz etkileri Tekirdağ kent merkezi örneğinde irdelenmiş, tarihi ve kültürel değerlerini yansıtan bir görünüm kavuşmasına yönelik öneriler sunulmuştur.

Materyal

Bu çalışmada materyal olarak, Tekirdağ kent merkezinde yer alan “donatı elemanları” ele alınmıştır. Araştırma alanı, Tekirdağ kent merkezini içermektedir [Şekil 1]. Ayrıca yardımcı materyal olarak yerinde yapılan gözlemlerden, fotoğraf ve slaytlardan, konuyla ilgili literatür çalışmalarından yararlanılmıştır.

Şekil 1. Tekirdağ kent merkezi

Yöntem

Bu çalışmada, etüt, veri toplama, analiz ve senteze dayalı peyzaj araştırma yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın ilk aşamasında değerlendirmeye alınacak olan materyaller saptanarak fotoğrafları çekilmiştir. Sonraki aşamada, konuyla ilgili önceki çalışmalarda yapılan sınıflandırmalardan yararlanılarak, Tekirdağ kent merkezinde kullanılan “donatı elemanları” kendi aralarında gruplandırılmış ve yerinde yapılan analiz ve gözlemler sonucunda mobilyalar estetik ve işlevsel açıdan irdelenmiştir. Son olarak mevcut durumun iyileştirilmesine yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Bulgular

Tekirdağ Kent Merkezinde “Donatı elemanlarının” Kullanımı

Tekirdağ, sahip olduğu doğal, tarihi ve kültürel değerlerin yanında ülkemizi Avrupa'ya bağlayan bir geçit noktasında olması nedeniyle önemli bir kenttir. Kent merkezinde kullanılan mobilyalar, aşağıdaki şekilde gruplandırılmış, estetik ve işlevsel yönden irdelenmiştir.

Alt Yapıya Bağlı Donatı elemanları

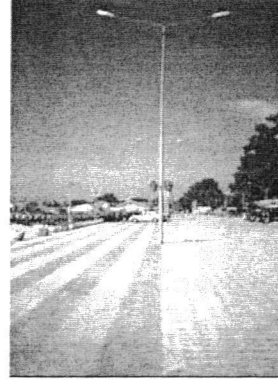
Aydınlatma elemanları: Genellikle kentsel mekanların gece kullanımını ve algılanmalarını sağlamak için estetik ve koruma amaçlı olarak kullanılan elemanlardır. Dış mekan aydınlatılmasının amacı sanatsal, oyun, çalışma ve koruma içindir.

Tekirdağ kent merkezinde aydınlatma elemanları incelendiğinde, özellikle trafiğin yoğun olduğu Mimar Sinan, Hükümet, Peştemalci ve Muratlı Caddelerinde ve bunlara bağlı sokaklarda yeterli aydınlatma elemanının yer almadığı görülmektedir. Mevcut aydınlatma elemanlarının ise bakım ve onarım çalışmaları [boya, tamir vs.]

yetersizdir. Aynı zamanda estetik açıdan da kent kimliğini yansıtacak özellikte değildirler. Bununla birlikte, trafiğe kapalı yaya yollarında ve Atatürk Bulvarı boyunca uzanan sahil şeridinde olumlu örnekleri görülmektedir. Şekil 2’de Namık Kemal Caddesini Mimar Sinan Caddesi’ne bağlayan Zübeyde Hanım Parkı’ndaki dekoratif aydınlatma elemanları görülmektedir. Sahil şeridinde yer alan çeşitli amaçlar için farklı yüksekliklerde kullanılan aydınlatma elemanları, işlevsel açıdan olumlu örneklerdir. Ancak şekil 3’de görülen aydınlatma elemanları insan ölçeğinden uzaktır.

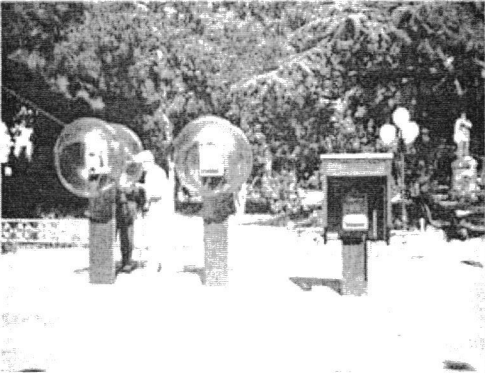
Şekil 2. Zübeyde Hanım Parkında yer alan dekoratif aydınlatma elemanları [Orij.]

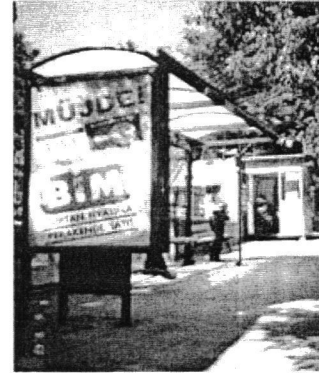
Şekil 3. Sahil Şeridinde insan ölçeğinden uzak aydınlatma elemanları [Orij.]

Telefon kabinleri: Telefon kabinleri, kent halkının iletişim sağlamak amacı ile kullandıkları donatı elemanlarıdır. Bu nedenle kolay ulaşılabilen noktalarda yer almalı, bakım ve onarım çalışmaları sürekli yapılmalı, estetik açıdan da diğer donatı elemanları ile uyumlu olmalıdır. Zübeyde Hanım Parkında yer alan telefon kabinleri bakımını olmalarının yanı sıra özürli kişilerin kullanımına da olanak sağlamaktadır [Şekil 4]. Bunun dışında kent genelinde ana caddeler üzerinde yer alan telefon kabinleri, ülkemizin diğer büyük şehirlerinde kullanılan camekanlı kabinlerle benzer özelliktedir. Oysa ki estetik açıdan uygunluğun sağlanması için kent dokusu ile uyumlu malzeme kullanımı uygun olacaktır.

Otobüs durakları: İnsanların ulaşım amacı ile kullandıkları toplu taşıma araçlarından olan otobüsleri, araç trafiğinden ayrı, rahat bir şekilde beklemeleri amacı ile yapılan duraklama mekanlarıdır. Tasarım aşamasında dikkat edilmesi gereken hususlar yapım kolaylığı, estetik değerlere uygunluk, çevre ile uyum, amaca uygunluk, insanları güvence altına alması, çevre koşullarına karşı korumasıdır. Tekirdağ kent merkezinde ana caddelerde yer alan otobüs durakları son yıllardaki uygulamalarla modern bir görünüm kazanmıştır. Fakat ana caddelerin dışında yer alan ulaşım hattı boyunca aynı uygulama görülmemektedir. Şekil 5’de Mimar Sinan Caddesindeki işlevsel, modern görünümlü bir otobüs durağı görülmektedir.

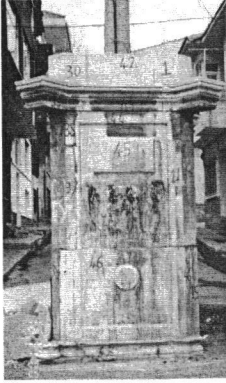

Şekil 4. Zübeyde Hanım Parkındaki bakımlı telefon kabinleri [Orij.]

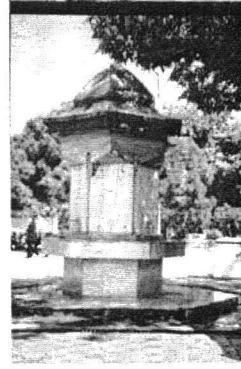

Şekil 5. Mimar Sinan Caddesi’ndeki modern bir otobüs durağı [Orij.]

Çeşmeler: Kent ortamında gerek estetik gerekse fonksiyonel olarak kullanılan çeşmeler kent halkının içme suyu ihtiyacını karşılayan elemanlardır. Özellikle yaz aylarında kullanımı önem kazanmaktadır. Yoğun kullanıma maruz kalan bu elemanların sağlık açısından sürekli bakım ve kontrolleri yapılmalıdır. Bu elemanlar aynı zamanda sanat eseri olarak da kente kimlik kazandıran önemli parçalarıdır. Kent içerisinde yaklaşık yüzyıllık bir geçmişe sahip olan Ortaçeşme ve diğer tarihi çeşmeler uğradıkları tahribat ve bakımsızlık nedeni ile yok olma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bu yapıların özenle korunması sağlanmalıdır. [Yetim, 2002][Şekil 6]. Atatürk Bulvarı üzerinde, sahil şeridinde yer alan çeşmeler taşlarının kırılması, üzerine çeşitli yazıların yazılması sonucunda görsel açıdan olumsuz bir yapıya kavuşmuşlardır [Şekil 7].

Şekil 6. Ortaçeşme [Orij.]

Şekil 7. Atatürk Bulvarı'nda yer alan çeşmeden bir görünüm [Orij.]

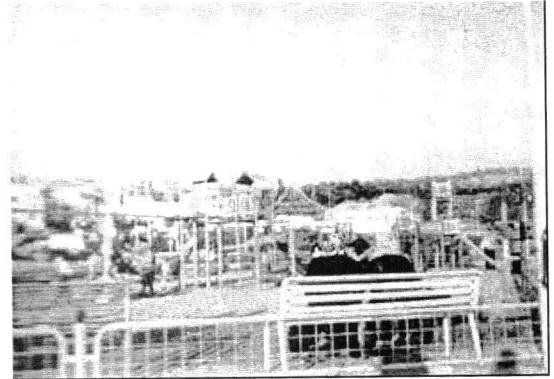
Alt Yapıya Bağlı Olmayan Donatı elemanları

Oyun alanı elemanları: Geleceğimizin yapı taşları olan çocukların fiziksel, ruhsal ve düşünsel gelişmelerine yardımcı olan, sadece onlar için tasarlanmış alanlarda kullanılan, aktif rekreasyon ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik, çok önem taşıyan elemanlardır. Tasarımlarının sade, zararlanmaya neden olmayacak şekilde, eğlendirici, çocukların bedensel ve düşünsel gelişimlerine katkı sağlayacak nitelikte olması gerekir.

Tekirdağ'da az miktarda bulunan çocuk oyun alanları donatı elemanları açısından yetersizdir. Sahilde yer alan çocuk oyun alanı donatı elemanları açısından yetersiz olmasının yanı sıra son derece bakımsızdır [Şekil 8]. Kırılmış, bükülmüş, paslanmış elemanlar çocuklar için birer tehlike unsuru haline gelmiştir. Barış ve Özgürlük Parkında yer alan çocuk oyun alanı tek olumlu örnek olarak gösterilebilir [Şekil 9].

Şekil 8. Sahilde yer alan çocuk oyun alanı [Orij.]

Şekil 9. Barış ve Özgürlük Parkında yer alan çocuk oyun alanı [Orij.]

Oturma elemanları: Peyzaj mimarlığı dış mekan tasarım düzeninde insanların konforu kadar, onların yorulan fiziki yapılarının dinlendirilmesi için kullanılan konstrüktif elemanlardır [Uzun, 1992]. İnsanların dinlenmek, oturmak, izlemek veya gözlem yapmak amacı ile uzun ve kısa süreli kullandıkları donatılardır.

Tekirdağ'da son yıllarda yapılan düzenlemelerde oturma elemanlarının olumlu örneklerine rastlanmaktadır. Özellikle sahilin doldurularak açık alan elde edilmesinden sonra oturma alanı düzenlemeleri artmıştır. Buna bağlı olarak sahilde daha önceki yıllarda yer verilmiş olan kullanışsız ve estetik olmayan oturma birimlerine olumlu yeni örnekler eklenmiştir [Şekil 10] Sahilde önceki yıllarda yerleştirilmiş olan sabit oturma elemanlarının ayakları yapılan döşeme çalışmaları nedeniyle gömülmüş ve yerden yükseklikleri azalmıştır. Ayrıca kullanılan malzeme ve ergonomik açıdan uygun olmayışları kullarımlarını sınırlamaktadır [Şekil 11].

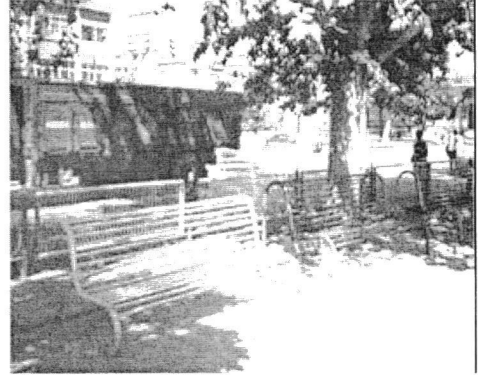
Bitki kasaları [Çiçeklikler]: Bitki için yaşama ortamı sağlayan, estetik ve işlevsel amaçlar için kullanılan donatı elemanlarıdır. Bitki kasaları, kullanıldıkları mekana estetik değerler kattıkları gibi bazı durumlarda sınırlayıcı eleman olarak da görev yaparlar.

Mekanlara renk ve canlılık kazandıran, görünüşü zenginleştiren bu elemanlar, yaya yolu kenarlarında, kentsel parklarda, oturma-dinlenme mekanlarında ve spor alanı gibi rekreasyonel alanlarda kullanılmaktadırlar. Bitki kasalarının tasarımında en önemli nokta bitki gelişmesini teşvik edici her türlü konforun sağlanmasıdır. Kasada bitki materyalinin ihtiyaç duyduğu miktarda saksı harcı yer almalı, bitki için yeterli suyu depolayabilmeli, yeterli drenajı sağlamalı, bakım ve sulama hizmetlerinin kolayca yürütülebileceği bir yapı göstermelidir.

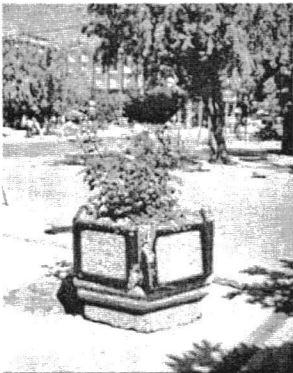
Araştırma alanındaki bitki kasaları değerlendirildiğinde, kent merkezinde bu elemanlarının birçok yerde kullanıldığı görülmektedir. Bu elemanlara ilişkin sorunların başında işlevsel ve estetik olmamaları ve bakımsızlık gelmektedir [Şekil 12]. Kasalar içerisinde kullanılan mevsimlik bitki türlerinin uygun mevsimlerde yenilenme işlemleri yapılmamaktadır [Şekil 13]. Çok yıllık olan bitkilerde ise, bakım çalışmalarının yetersizliğinden bir süre sonra bitki kasaları işlevlerini kaybetmektedir. Bazı yaya ve araç yollarında ise içerisinde hiçbir bitkisel materyal bulunmayan çiçeklikler yer almaktadır.

Şekil 10. Sahilde yer alan yeni oturma elemanları [Orij.]

Şekil 11. Sahilde yer alan eski banklar [Orij.]

Şekil 12. Tekirdağ sahil şeridinde yer alan bakımsız bir bitki kasası [Orij.]

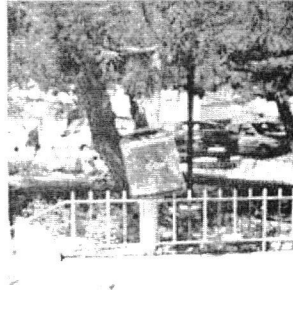
Şekil 13. Trafikte kapalı Külhan Sokak'ta yer alan bitki dikimi yetersiz olan çiçek kasaları [Orij.]

Çöp kutuları: Dış mekânlarda değişik yapı ve büyüklükte planlanan, alanın kirlenmesini önlemek amacı ile çeşitli yerlere farklı biçimlerde konumlandırılan donatı elemanlarıdır. Daha çok işlevsel amaçlar için kullanılan çöp kutuları bazı durumlarda diğer donatı elemanlarıyla birlikte tasarlanabilirler. Çöp kutuları dış mekân kullanım birimleri ve yaya sirkülasyonu ile doğrudan ilişkili olacak şekilde konumlandırılmalıdır.

Kent merkezinin görsel ve sağlık açısından temiz tutulmasını sağlayan bu elemanlara pek çok mekânda yer verilmiştir. Kolordu Caddesinde bakımlı ancak yol ortasına geliş güzel konumlandırılmış çöp kutuları yer almaktadır [Şekil 14]. İnsan sağlığı göz önüne alınarak yer verilen bu donatı elemanları bakımsızlık nedeniyle bir süre sonra sağlığı tehdit eder bir hale gelmekte ve görsel kirliliğe de neden olmaktadır [Şekil 15].

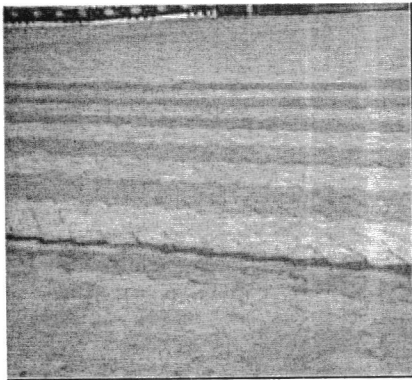
Şekil 14. Kolordu Caddesi'nde yol ortasında yer alan çöp kutusu [Ori.]

Şekil 15. Taşmerdiven Sokak.'da yer alan bakımsızlık nedeniyle tahrip olmuş çöp kutusu [Ori.]

Döşeme elemanları: Döşeme elemanları, peyzaj çalışmalarının temel ögesi olup, üç boyutlu mekânın zeminini oluştururlar. Bu elemanlar doku, renk, çizgi, form özellikleri dikkate alınarak planlamalarda kullanılırlar. Zeminini oluşturan döşeme elemanları pek çok işlevi yerine getirmenin yanı sıra estetik açıdan da alanı tamamlayıcı nitelikte olmalıdır. Döşeme malzemesinin seçimini etkileyen unsurların başında, döşenecek alanın işlevi, trafik, maliyet, iklim, güvenlik, dayanıklılık ve yerel koşullar gelmektedir [Başal ve Ark.,1997].

Son yıllarda kent merkezinde araç trafiğine kapatılarak yaya alanına dönüştürülen alanlarda döşeme çalışmaları yapılmıştır. Aynı zamanda sahilin de doldurularak genişletilmesiyle sert zemin miktarı artırılmış ve farklı malzemelerle bu mekânlar döşenmiştir. Ancak sahil şeridindeki yaya mekânının genişliği ve mevcut döşeme elemanları dikkate alınmadan yapılan yeni döşeme çalışmaları sonucunda ortaya olumsuz bir tablo çıkmıştır [Şekil 16]. Kent merkezindeki yaya yollarında geçmiş yıllarda yapılan döşeme çalışmalarında gerek yapım aşamasındaki hatalar gerekse yapım sonrası bakım ve onarım yetersizliği nedeniyle niteliksiz zeminler ortaya çıkmıştır [Şekil 17].

Şekil 16. Sahil şeridinde yapılan üç farklı döşeme uygulaması [Ori.]

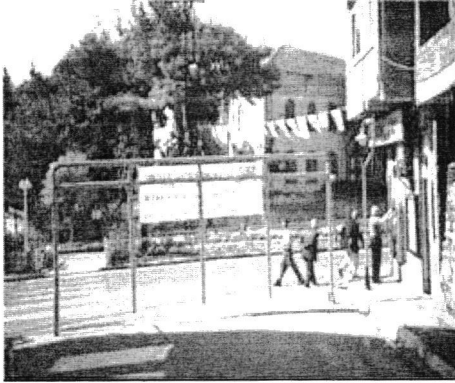
Şekil 17. Mimar Sinan Caddesi'nde bakımsızlık nedeni ile tahrip olmuş kaldırım [Ori.]

Sınırlandırma elemanları: Dış mekan içinde insan trafiğinden çok, oto trafiğinin görsel engel oluşturmadan kontrol altında tutulmasını sağlayan düzenleme elemanlarıdır. Yaya trafiğinin yoğun olduğu bölgeler, örneğin alış-veriş merkezlerinde taşıt trafiğini engellemek amacı ile kullanımları söz konusudur. Kullanıldıkları mekanı göz seviyesi altında çevrelemeleri ve görsel bir kuşatma oluşturmaları gerekir.

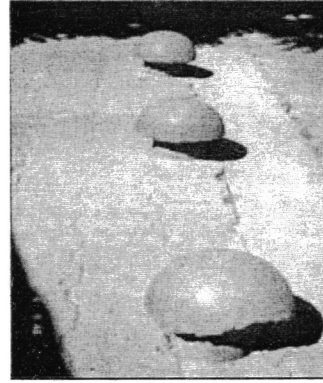
Tekirdağ kentinde araç trafiğine kapatılarak yaya kullanımına açılan mekanların sınırlandırılmasında kullanılan bu elemanların olumlu ve olumsuz örneklerine rastlanmaktadır. Örneğin Kolordu Caddesini Hükümet Caddesinin araç trafiğinden ayırmak amacıyla kullanılan insanın göz seviyesinin çok üstünde olan sınırlandırma elemanı görsel açıdan olumsuz bir örnektir [Şekil 18]. Olumlu örnek olarak ise İskele Caddesi'nde yer verilen sınırlama elemanları gösterilebilir [Şekil 19].

Reklamlar, posterler, ticari tabelalar, isimler, sokak levhaları, numaralar: Bildirişim öğeleri içinde yer alan, insanları bir yöne yönlendirme amacı taşıyan, haber alma ve haber verme elemanlarıdır Bu elemanlar çevremizi anlamamıza, nesnelere amacımız doğrultusunda kullanmamıza ve toplumsal ilişkilerimizi düzenlememize yardımcı olurlar [Özaydın vd., 1991]. Kentlerde kamu alanlarında karşılaşma noktalarında, meydanlarda, rekreasyon alanlarında, bağlantı noktalarında, sokak, bulvar, ticaret merkezi, alış-veriş merkezleri, konut alanları vb. yerlerde kullanılır. Tasarımında dikkat edilmesi gereken noktalar ise anlatım sadeliği, kullanım ve yapım kolaylığı, amaca uygunluk, ölçülerde standartlaşma, çevreye ve birbirine uyum göstermeleridir.

Tekirdağ kent merkezinde ticari ve kültürel amaçlara hizmet eden bu donatı elemanlarına araç ve yaya trafiğinin en yoğun olduğu Mimar Sinan, Hükümet, Peştemalci, Muratlı Caddelerinde ve Atatürk Bulvarı'nda rastlanmaktadır. Son dönemlerde kent merkezinde yeni kullanılan reklam ve afiş panoları modern örnekler olarak karşımıza çıkmaktadır [Şekil 20]. Ancak geçmiş yıllarda elektrik direkleri, ağaç gövdeleri gibi uygunsuz yerlere geliş güzel yerleştirilen bu elemanlar görsel açıdan kenti en çok kirleten elemanların başında gelmektedir. Aynı zamanda yarattıkları kargaşa nedeni ile algılanmalarında da güçlük çekilmektedir [Şekil 21].

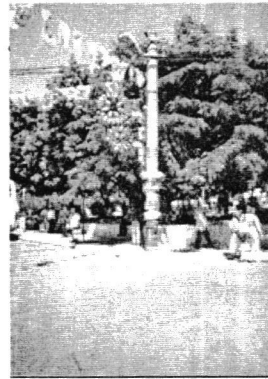
Şekil 18. Kolordu Caddesi'nde göz seviyesinin üstündeki sınırlama elemanı [Orij.]

Şekil 19. İskele Caddesi'nde yer alan sınırlama elemanı [Orij.]

Şekil 20. Son yıllarda kullanılan reklam panoları [Orij.]

Şekil 21. Namık Kemal Caddesi'nde karmaşa yaratan reklam ve afişler [Orij.]

Sonuç ve öneriler

Her geçen gün kentlerde artan oranlarda donatı elemanları kullanılmaktadır. Gerek donatı elemanlarını kullanan kişilerin meydana getirdiği tahribat gerekse planlama ve tasarım aşamalarında yapılan hatalar nedeni ile günümüzde donatı elemanları tam anlamı ile amaca hizmet vermemektedir. Donatı elemanları ile onu kullanan kişiler arasındaki iletişimin sağlanmasında, kültür düzeyleri, mobilyaların işlevlerine uygun olarak kullanılıp kullanılmaması, mobilyadan beklenen işlevini yerine getirip getirmemesi, ayrıca kullanımı teşvik edici olması ve doğru biçimde doğru yere yerleştirilmiş olması gibi faktörler etkilidir.

Tekirdağ kent merkezinde donatı elemanlarının kullanımlarından kaynaklanan sorunların başında mobilyalara gereken bakım ve onarımın yapılmaması gelmektedir. Genelde kentlerimizde uygulama aşamasından sonra donatı elemanlarına gereken özen gösterilmemekte kendi kaderlerine terk edilmektedirler. Onarılmayan ve bakımları yapılmayan, kırılmış, paslanmış, çürümüş elemanlar görsel kirlenmeye neden olmalarının yanı sıra işlevlerini yerine getirememekte ve çeşitli tehlikeler yaratmaktadırlar.

Ülkemizde diğer kentlerde olduğu gibi Tekirdağ'da da donatı elemanlarından sorumlu yerel yönetimlerin birbirinden ve ilgili kurumlardan bağımsız çalışması sonucu bazı güçlükler oluşmaktadır. Örneğin sokakların aydınlatılmasını TREDAS, bitkilendirme ve oturma birimlerini Park ve Bahçeler Müdürlüğü, çöp kutularının üretim ve temizlenmesini Belediye, posta ve telefon kutularının üretimini Türk Telekom üstlenince aralarında koordinasyon ve işbirliği olmaması nedeni ile kişisiz, düzensiz mekanlar yaratılmaktadır. Bu nedenle farklı kurumların koordineli çalışması sayesinde kent ortamları daha yaşanılabilir hale gelecektir.

Kent merkezinde özellikle Hükümet Caddesinde donatı elemanlarının kullanımını sınırlayan en önemli etmen yaya ve taşıt yükünü taşıyabilecek kapasitede olmaması gelmektedir. Tekirdağ'da mevcut donatı elemanlarının kullanımında dikkati çeken hataların tekrarlanmaması için; kullandıkları alanların bütünlük ve büyüklüğünün göz önüne alınması, açık ve kapalı alan düzenlemelerinde birlikteliğin sağlanması, kent halkına saygı ve insan ölçeğine uyumlu özgün kimlik ve kişilik kazandıracak mobilyaların kullanılması, kentlilere yaşadıkları çevrenin tarihi ve kültürel dokusunu anımsatacak özelliklerin mekana katılması sağlanmalıdır. Kimliksiz, yabancılaşmış, ihtiyaca cevap vermeyen donatı elemanları insanlar tarafından dışlanmaktadır. Bu nedenle toplumun sahip çıkacağı savunacağı mekanlar ve mobilyalar yaratılmak için insanların da istek ve arzuları dikkate alınmalıdır. Donatı elemanlarının tasarım aşamasından fiziksel çevreye yerleştirilmesine kadar olan tüm aşamalarda ilgili meslek disiplinlerinin koordineli çalışmaları sağlanmalıdır.

Kaynaklar

- 1 BAKAN K, KONUK G. Türkiye'de Kentsel Dış Mekanların Düzenlenmesi, TÜBİTAK, Yapı Araştırma Enstitüsü Yayın No:U5 Uygulama Kılavuzu, Ankara, 1987.
- 2 BANU G. Kent Mobilyalarının İnsan Yaşamındaki Yeri ve Önemi, Peyzaj Mimarlığı Dergisi No:1, Ankara, 1991.
- 3 BAŞAL M, MEMLÜK Y, YILMAZ O. Peyzaj Konstrüksiyonu, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1322, Ders Kitabı: 381, 170S., Ankara, 1993.
- 4 BAŞAL M, MEMLÜK Y, YILMAZ O, KURUM E. Peyzaj Konstrüksiyonu, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları: 1484, Ders Kitabı: 445, 160S., Ankara, 1997.
- 5 ÇUBUK M. Kamu Mekanları ve Kentsel Tasarım. Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, S.15-17, 1991, İstanbul.
- 6 GÜNEY A, ERDEM Ü, ZAFER B, HEPCAN Ş. Peyzaj Konstrüksiyonu, Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayınları No: 514, 147S., İzmir, 1996 .
- 7 KÜÇÜKERMEN Ö. Endüstri Ürünleri Tasarımında Kent Mobilyaları. TÜBİTAK Yayınları, Yayın No:U4, Ürün Sistemleri, Teknolojik ve Yapısal Özellikleri Boyutları ve Kullanım Yerleri, Ankara,1986.
- 8 ÖZAYDIN G, ERBİL D, ULUSAY B. Kamu Mekanları Tamamlayıcısı Olarak Bildirişim Öğeleri, Kamu Mekanları Tasarımı ve Kent Mobilyaları Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Mimar Sinan Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, S.63-67, 1991, İstanbul.
- 9 UZUN G. Peyzaj Konstrüksiyonu, Çukurova Üniversitesi Ziraat Fakültesi Yayın No:80, PM 306, Adana, 1992.
- 10 YETİM L. A Study On The Conservation of the Historical Fountain Ortaçeşme, Trakya Üniv Bil Araş Derg 3: 163-170, 2002.